

РИЗИК – СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПРИ ПРИЙНЯТТІ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

В. В. Хмурова, к.е.н, доцент

Н. Фаєр, магістр

Київський національний університет технологій та дизайну

Прийняття рішень є невід'ємною частиною нашого життя. Для кожної людини цей процес індивідуальний, складний і його неможливо уникнути, так як уникнути це теж прийняти рішення. Різні науковці дають різні визначення поняття «рішення», але із усіх визначень слідує, що це такий своєрідний вибір альтернативи. Такими можуть бути як самі звичайні, наприклад, вибір одягу, меню, так і ті, над якими ми розмірковуємо тривалий час.

Приймати рішення в управлінні підприємством – це більш систематизований процес, ніж в особистому житті. Це – з набагато більшою відповідальністю, оскільки ці рішення пов'язані з багатьма людьми і з великою матеріальною відповідальністю. Рішення, прийняті керівником до виконання певних обов'язків, обумовлених займаних посаді називають організаційними рішеннями. Ефективне прийняття рішень необхідна умова управлінських функцій. Удосконалення процесу прийняття обґрунтованих об'єктивних рішень при ситуаціях виняткової складності досягається шляхом застосування наукового підходу до даного процесу, моделей і кількісних методів прийняття рішень. На прийняття рішень впливають такі чинники, як ризик та невизначеність.

Ризик є дію, яка характеризується надією на щасливий результат за принципом «пощастить – не пощастить». Прийняти ризик підприємця змушує передусім невизначеність ситуації, тобто, невідомість умов політичних та економічних обставин, поведінки елементів зовнішнього середовища, і перспективи зміни цих умов. Чим більша невизначеність господарської ситуації після ухвалення рішення, тим більше й рівень ризику.

Невизначеність обумовлюється такими чинниками: відсутністю повної інформації, випадковістю, протидією. Відсутність повної інформації про

ситуації та перспектив її зміни змушує підприємця шукати змогу набутися відсутню додаткову інформацію, а за відсутності такої можливості розпочати діяти наважання, спираючись на досвід минулого і інтуїцію. У ситуації ризику можна, використовуючи теорію ймовірності, розрахувати можливість чи іншого зміни середовища. Під час ухвалення управлінські рішення потрібно оцінити рівень ризику і побачити його величину. Ступінь ризику – це можливість настання випадку втрат, і навіть розмір можливої шкоди від цього. Випадковість – це подія, що при однакових умовах відбувається неоднаково, і тому її заздалегідь не можна передбачити чи спрогнозувати. Випадкові події у процесі їх спостереження повторюються з певною частотою. Частота випадкової події є зіставлення числа появ цієї події до загальної кількості спостережень. Можливість будь якої події коштує від 0 до 1,0. Якщо ймовірність дорівнює нулю, то подія вважається неможливою. Якщо ж ймовірність дорівнює одиниці, то подія окреслюється достовірною. Можливість дозволяє прогнозувати випадкові події. Вона надає їм кількісну і якісну характеристику.

Ризиком можна управляти, тобто, використовувати різні прийоми, які у певній мірі можуть спрогнозувати наступ ризикової події та вжити заходів щодо зниження ступеня ризику.

Під час ухвалення управлінських рішення за умов невизначеності та ризику необхідно проводити аналіз ризиків. Аналіз ризиків підрозділяється на два взаємодоповнюючі одне одного види: якісний, головним завданням якого є визначення чинників ризику та соціальних обставин, що призводять до ризикових ситуацій, і кількісний, що дозволяє обчислити величину окремих ризиків і ризику в цілому.

При прийнятті управлінських рішень обов'язково проходить дослідження ризику у такій послідовності: виявлення об'єктивних причин, які впливають конкретний вид ризику; аналіз виявлених чинників; оцінка конкретного ризику з фінансових позицій, визначальна або фінансова спроможність проекту, його економічну доцільність; встановлення

припустимого рівня ризику; аналіз окремих операцій із обраного рівня ризику; розробка заходів щодо зниження ризику після ухвалення управлінського рішення.

Після того як етап аналізу ризиків завершено, переходять до безпосереднього управління ризиками.

Основними методами управління ризиком (ризик-менеджменту) після ухвалення управлінських рішень є: *запобігання ризику* – відхилення від заходів, що пов'язані з ризиком; *утримання ризику* – залишення ризику за інвестором (припускаючи покриття можливих збитків з допомогою резервних коштів інвестора); *передача ризику* – передача відповідальності за ризик третім особам, наприклад, страховій компанії; *зниження рівня ризику* – зменшення ймовірності втрат.

Тому в підприємницькій практиці при прийнятті управлінських рішень виділяють такі прийоми зниження ступеня ризику: диверсифікація; отримання додаткової інформації про ризикову ситуацію прийняття рішень; лімітування внаслідок встановлення граничних сум витрат, продажу, кредиту; власне страхування з допомогою створення натуральних і надходження резервних (страхових) фондів; страхування.

Отже, у процесі розробки і прийняття управлінських рішень за умов невизначеності та ризику керівник стикається з необхідністю проведення аналізу існуючих ризиків, і навіть здійснення заходів, щодо уникнення, утримання, передачі ризиків чи зниження їх ступеня.

Одне з головних правил управлінської діяльності говорить: уникнути ризик неможливо, потрібно передбачити його, прагнучи знизити до максимально низького рівня. Це умова грамотного управління ризиками, тобто, своєчасного передбачення, завчасного виявлення невизначеностей та їх наслідків на діяльність організації і розробити та реалізувати управлінські рішення по їхньому зменшенню.